

Jaarverslag 2021

Vereniging van Onderzoeksjournalisten | VVOJ

Inhoudsopgave

Inleiding

1. De vereniging

- 1.1. Algemene Vergadering
- 1.2. Werkgroepen en vrijwilligers
- 1.3. Bestuur
- 1.4. Verenigingsbureau

2. Kernactiviteiten

- 2.1. VVOJ Conferentie Onderzoeksjournalistiek
- 2.2. De Loep
- 2.3. Trainingsdag Lokale en Regionale Onderzoeksjournalistiek
- 2.4. VVOJ Jongeren
- 2.5. Wob

3. Scholing en training

4. Financiën

- 4.1 Fondsenwerving

Bijlagen

- Verslag Kascommissie VVOJ

Inleiding

Het gaat goed met de onderzoeksjournalistiek in Nederland en Vlaanderen, de jury van de Loep wijst er elk jaar op in haar rapport. Zowel het aantal als de kwaliteit van de producties stijgt. Er bestaat een grote belangstelling onder jonge journalisten om onderzoeksjournalist te worden en ook ervaren vakgenoten noemen zich steeds vaker onderzoeksjournalist. Media werken steeds vaker samen bij onderzoeksprojecten om zo de maatschappelijke impact van de onderzoeken te verhogen en de kosten te spreiden. Zowel landelijke als regionale media leggen meer prioriteit bij onderzoeksjournalistiek, omdat de overtuiging groeit dat het publiek wil betalen voor 'eigen nieuws' dat met onderzoeksjournalistiek tot stand komt. Onderzoekscollectieven en andere samenwerkingsverbanden die zich puur op onderzoeksjournalistiek richten, opereren zeer succesvol.

Het gaat ook goed met de VVOJ, al was het door corona af en toe de vraag of activiteiten wel konden doorgaan. De uitreiking van de Loep kon nog net plaatsvinden, met een bescheiden publiek van genomineerden, hun collega's en vrienden. De livestream werd ook goed bekeken, waarin onder meer te zien was dat Chris De Stoop de oeuvreprijs kreeg uitgereikt, een eerbetoon waar ook de VVOJ zeer blij mee is.

De VVOJ Conferentie in Brussel trok zelf meer dan 275 mensen en vele tientallen kijkers online. De sfeer was enthousiast, open, leergierig en inspirerend – en gezellig: eindelijk konden we elkaar weer zien. Het VVOJ-essay van Karel Verhoeven was scherp en zette aan tot nadenken. Onder de deelnemers aan de conferentie zaten opvallend veel collega's onder de 30 jaar, een teken dat de onderzoeksjournalistiek springlevend is. Zij zullen ongetwijfeld een steeds belangrijkere rol op ons vakgebied gaan spelen.

Terwijl de Wob-werkgroep zich dit jaar inspande om de opvolger van de Wob, de Wet open overheid (Woo), zo goed mogelijk te doorgronden en misschien zelfs nog wat verbeterd te krijgen, heeft de VVOJ in samenwerking met de NVJ een succesvolle trainingscyclus georganiseerd voor leidinggevenden aan onderzoeksjournalisten. Daarnaast waren er twee succesvolle online bijeenkomsten voor lokale onderzoeksjournalisten heeft de jongerenwerkgroep de eerste stappen gezet naar heroprichting. Ook de website van de VVOJ kreeg een nieuwe indeling en een nieuw uiterlijk, waaronder, na twintig jaar, ook een nieuw logo voor de VVOJ.

Al deze activiteiten komen tot stand dankzij ons relatief kleine stafbureau, waar Rick van Dijk en Els Onink de scepter zwaaien. Zij zijn goed op elkaar ingespeeld, blijven altijd rustig als de stress toeneemt en bieden de vele vrijwilligers steeds de juiste ondersteuning. Dankzij hun inspanningen en oplettendheid is het ook dit jaar weer gelukt om binnen de begroting te blijven.

De vereniging groeit, we hebben een stabiele organisatie en ambitieuze plannen – lees daarvoor het visiedocument. In 2022 vieren we op 18 en 19 november ons twintigjarig jubileum op de VVOJ Conferentie in Leiden. Het belooft een mooi jaar te worden.

Evert de Vos

voorzitter VVOJ

1. De vereniging

De VVOJ heeft in het verslagjaar 106 enthousiaste nieuwe leden mogen verwelkomen en 62 leden uitgeschreven, het totale ledenaantal komt daarmee op 636. De samenstelling van ons ledenbestand is intussen amper veranderd. We hebben een gelijkmatige leeftijdsopbouw: 30 procent van de leden is onder de 35, 28 procent zit tussen de 35 en 50 jaar en 32 procent tussen de 50 en 65 jaar. Het overige deel is ouder dan 65 of heeft geen geboortedatum doorgegeven bij aanmelding. Van onze leden komt 10 procent uit Vlaanderen en 84 procent uit Nederland. Van onze leden is 8 procent student.

1.1. Algemene Vergadering

Het VVOJ-bestuur legt op twee momenten in het jaar verantwoording af aan de leden. Dat gebeurt tijdens twee algemene ledenvergaderingen (ALV), waarvan de eerste voor de zomervakantie wordt gehouden. Daarin komen het jaarverslag en de jaarrekening aan de orde, die beide ter goedkeuring worden voorgelegd, met daarbij eventueel de bijgestelde begroting voor het lopende jaar. Op de ALV in november, die doorgaans tijdens of rond de VVOJ Conferentie plaatsvindt, worden de conceptbegroting en de beleidsplannen voor de komende jaren besproken.

In 2021 werd op 17 mei een online ledenvergadering gehouden, waarbij aan de hand van vier stellingen werd gediscussieerd over de visie en strategie van de VVOJ voor de komende jaren. De punten die deze discussie opleverde, werden meegegeven aan Henk Bas, die zich in opdracht van het bestuur wilde buigen over een visiedocument voor de VVOJ. Hiervoor heeft hij ook gesproken met meerdere betrokkenen ('stakeholders') van binnen en buiten de VVOJ. Bij het doornemen van het jaarverslag 2020, goedgekeurd door de vergadering, werd nog opgemerkt dat het jaarverslag inmiddels een erg praktisch overzicht van activiteiten is geworden. Iets meer visie van de VVOJ op de ontwikkelingen in de onderzoeksjournalistiek zou in het volgende jaarverslag, dat van 2021, niet misstaan. De vergadering nam ook de jaarrekeningen van 2019 en 2020 nog even door, maar beide zullen in de najaarsvergadering nader worden behandeld en goedgekeurd.

De ALV in het najaar werd dit keer niet tijdens de VVOJ Conferentie gehouden, maar tijdens een afzonderlijke online sessie op maandag 6 december. Daarin werd uitgebreid stilgestaan bij de VVOJ Conferentie in Brussel, waarvan een select aantal sessies ook online te volgen waren. Een advies was om een volgende keer iemand permanent de app te laten 'bemannen', waardoor de online bezoekers actiever bij de conferentie kunnen worden betrokken. Of het haalbaar is om ook na de coronabeperkingen het streamen vol te houden, is vooral een kostenkwestie. Dat zal bij de organisatie van de volgende conferentie moeten worden bepaald. Gemiddeld keek zo'n 10 procent van het ledenbestand online mee.

Bij de bespreking van de jaarrekeningen van 2019 en 2020 merkt de Kascommissie op dat de in 2019 afgesproken verbeteringen hebben gezorgd voor een duidelijker en vollediger verslaglegging over

het jaar 2020. Begroting, boekhouding en jaarrekening sluiten nu beter op elkaar aan, met als gevolg een inzichtelijker financiële huishouding van de vereniging. Beide jaarrekeningen worden door de vergadering goedgekeurd.

In de begroting van 2022 heeft het bestuur ruimte gemaakt voor extra uren van coördinator Rick van Dijk, te besteden aan fondsenwerving. De reden hiervoor is dat de financiering door Stichting Democratie en Media, sinds jaar en dag een trouwe sponsor van de VVOJ, in 2022 zal wegvallen. Los van die extra investering is de begroting sluitend en wordt die goedgekeurd door de vergadering.

1.2. Werkgroepen en vrijwilligers

Zonder de inzet – en de inhoudelijke inbreng – van de vele enthousiaste leden, die zich in hun vrije tijd als vrijwilliger inzetten voor de vereniging, zou de VVOJ niet kunnen bestaan. Alleen dankzij hen slagen we er ieder jaar weer in allerlei activiteiten te organiseren, waarbij leden en andere geïnteresseerden kennis kunnen verwerven, opvizzelen of in praktijk brengen – of anders gewoon gezellig kunnen netwerken.

De Wob-werkgroep

De Wob-werkgroep stelt zich namens de vereniging ten doel de ontwikkelingen rondom de Nederlandse Wet openbaarheid van bestuur te volgen, van commentaar te voorzien en waar mogelijk te beïnvloeden, ten behoeve van de VVOJ-leden in het bijzonder en de journalistiek in het algemeen. Ook wil de werkgroep het journalistieke gebruik van de Wob stimuleren. De werkgroep bestaat op dit moment uit twaalf leden, verbonden aan verschillende media, die allen in meer of mindere mate gebruik maken van de Wob. De Wob-werkgroep beheert daarnaast de Wob-generator, een onlinetool waarmee het schrijven van een Wob-verzoek aanzienlijk eenvoudiger is geworden.

De Wob-werkgroep zal na de inwerkingtreding van de Wet open overheid (mei 2022) verder door het leven gaan als Wob-werkgroep. De werkgroep vergadert circa vijf keer per jaar.

Werkgroep Lokale en Regionale onderzoeksjournalistiek: de LROJ

Tien jaar lang heeft de LROJ-werkgroep elk voorjaar een speciale trainingsdag voor lokale en regionale onderzoeksjournalisten georganiseerd. Die opzet is in 2020 verlaten voor een plan om een aantal keer per jaar in de regio een bijeenkomst te organiseren, waar ook ruimte is voor workshops, lezingen en netwerken. Voor de organisatie daarvan zal een kleine kern van de LROJ-werkgroep per keer aansluiting zoeken bij een regionale of lokale omroep of krant. Door corona hebben deze bijeenkomsten in 2021 nog niet fysiek kunnen plaatsvinden.

Werkgroep Jongeren

VVOJ Jongeren probeert jonge journalisten handvatten mee te geven om te beginnen aan onderzoek. Dat doen we door kennis en vaardigheden over te dragen en door ons netwerk ter

beschikking te stellen. Daarnaast zet de werkgroep zich in voor meer begeleiding van jonge onderzoeksjournalisten en meer aandacht voor het vakgebied in het onderwijs. Om deze doelstellingen te realiseren, organiseert de jongerengroep workshops, bijeenkomsten en debatten. De hoofdactiviteit is de jaarlijkse trainingsdag, waar jonge journalisten speciale workshops volgen van ervaren collega's uit het beroepenveld.

1.3. Bestuur

In 2021 zijn geen nieuwe bestuursleden toegetreden. Doruntina Islamaj wilde in 2020 lid worden van het bestuur, maar moest daar wegens persoonlijke omstandigheden toch van afzien. In het voorjaar van 2022 zullen nieuwe bestuursverkiezingen worden gehouden.

Het VVOJ-bestuur heeft in 2021 vergaderd op: 11 januari, 10 februari, 10 maart, 12 april, 3 mei, 31 mei, 12 juli, 1 oktober, 18 oktober, 8 november en 13 december.

Dat gebeurde door het coronavirus voornamelijk online. Eén bestuursvergadering, die op vrijdag 1 oktober, is in Rotterdam gehouden.

1.4. Verenigingsbureau

Het verenigingsbureau is afgelopen jaar bemenst door Els Onink en Rick van Dijk, die, tot groot genoegen van het bestuur, in korte tijd een soepele en productieve samenwerking hebben ontwikkeld. Daarmee leiden ze niet alleen de verenigingszaken in goede banen, maar houden ze ook op een prettige manier het bestuur scherp. Het bestuur is dan ook zeer verheugd dat zij ook in 2022 de vereniging zullen ondersteunen met hun zorgvuldige, alerte en prettige manier van werken.

In 2021 is, door corona, wederom weinig gebruikgemaakt van het verenigingskantoor op de De Lairesestraat in Amsterdam. De huur is opgezegd per 1 april 2022. De VVOJ mag vanaf die datum het adres van Het Branche Bureau in Naarden (Gooimeer 4-15, 1411 DC Naarden) hanteren als postadres. Voor zover vergaderingen niet online plaatsvinden, zal in 2022 per keer een geschikte vergaderlocatie worden gezocht. Een permanente plek voor het fysieke VVOJ-archief, dat enkele dozen omvat, wordt nog gezocht.

2. Kernactiviteiten

2.1. VVOJ Conferentie Onderzoeksjournalistiek 2021

Eindelijk weer samen!

Dat gevoel overheerste op de VVOJ Conferentie 2021 in Brussel, die vlak voor het ingaan van zwaardere lockdownmaatregelen nog net kon doorgaan. Vaste conferentiegangers weten dat het gesprekje in de wandelgang, het vlugge contact via de nieuwe conferentieapp en de kans om samenwerkingsplannen te smeden tijdens het diner minstens zo belangrijk zijn als de keynotesprekers, de VVOJ-essayist en de meer dan 36 losse workshops en debatten.

Het thema 'Macht en Onmacht' liep als een rode draad door de conferentie. Na een jaar waarin Apache bijna het veld moest ruimen, Brussels politiegeweld eindelijk aandacht kreeg, in Den Haag een kabinet viel over de toeslagenaffaire en er een debat losbarstte over bestuursculturen, zochten we een antwoord op de vraag: hoe houdt de journalistiek zich staande in een krachtenveld dat openheid predikt, maar steeds geslotener lijkt?

Karel Verhoeven, hoofdredacteur van *De Standaard*, trapte af met een indrukwekkend essay, David van Reybrouck vertelde tot op detailniveau hoe hij zijn boeken schrijft en Pieter Klein (RTL) en Renske Leijten (SP) gingen in gesprek over de rol van de journalistiek bij het toeslagenschandaal.

Zoals altijd voerden nieuwsgierigheid en openheid de boventoon, al kon het in een enkele sessie aardig knetteren tussen vakgenoten die precies van elkaar wilden weten of gemaakte claims wel konden of hoe die tot stand waren gekomen.

Het bestuur is dit jaar in het bijzonder blij met de verjonging die zichtbaar was op de conferentie, al waren gelukkig ook de grijze bollen van oudere collega's nog altijd zichtbaar. De VVOJ is gestoeld op het idee dat kennis moet worden gedeeld, tussen collega's, tussen redacties én tussen generaties. Nieuwe leden worden daarom hartelijk verwelkomd en snel onderdeel gemaakt van onze bloeiende vereniging.

Diversiteit is overigens ook op andere vlakken zichtbaar. Op de conferentie was de balans tussen vrouwelijke en mannelijke sprekers beter dan eerdere jaren – en dus ook een betere afspiegeling van hoe het vak er inmiddels al jaren uitziet. Ook de dominantie van 'Hollanders' op een conferentie waarop leden uit Vlaanderen en Nederland komen, is iets afgenomen. Terecht wijzen leden op het feit dat ook de culturele diversiteit nog beter kan – daar wordt volgend jaar extra op gelet.

In 2022 zal de VVOJ Conferentie plaatsvinden in Leiden, waar volop aandacht zal zijn voor het feit dat de vereniging inmiddels twintig jaar bestaat. In navolging van de conferenties in Amsterdam (2020, online) en Brussel (2021, hybride) zullen we kijken hoe de sessies online het best kunnen worden gevolgd. Zeker voor leden die in pandemische tijden extra voorzichtigheid betrachten, is

het goed als de mogelijkheid op afstand mee te kijken blijft bestaan.

Hybride conferenties hebben overigens een extra voordeel. Leden met conferentiekaartjes kunnen sessies die zij hebben gemist terugkijken via de Whova-app en via het VVOJ-kanaal op YouTube.

Essay

De eer om het VVOJ-essay te schrijven viel dit jaar te beurt aan Karel Verhoeven, hoofdredacteur van *De Standaard*. Hij schrijft in *Toen vielen ons de schellen van de ogen* zich zorgen te maken over het vele nieuws dat verdrinkt in zijn eigen onbestemdheid: 'Te veel journalistiek mist doortastendheid. Licht dat misschien aan het werkpaard van onze stiel, het nieuwsbericht?' Het schijnt objectief en nuchter, met zijn aantallen, lijsten, namen, ramingen en citaten, maar het nieuwsbericht is 'de droogvriesmachine van de journalistiek', stelt Verhoeven. Het bevat geen kritiek, stelt nauwelijks vragen, schuwt emotie, doet niet aan stijl en vertelt geen verhaal. Meestal beschrijft het een afwijking op de normaliteit en beschermt zo de bekende en veilige wereld. Bescheiden, kritiekschuwe berichtgeving is echter geen optie meer in tijden van klimaatverandering. Verhoeven: 'Om impact te hebben, is verbeelding nodig. Het lef om grondig te kijken en met verse verbijstering te zien, de status quo te doorbreken, ons de schellen van de ogen te doen vallen. En daarvoor moet de journalist zelf weer met nieuwe ogen leren kijken.'

De hele tekst is [hier](#) beschikbaar.

De uitgave van het essay, het zesde van deze in 2016 begonnen reeks, werd wederom mogelijk gemaakt door Lira Auteursfonds Reprorecht. Het boekje werd gepresenteerd tijdens de VVOJ Conferentie en na afloop naar alle leden van de vereniging verzonden.

2.2. De Loep 2020

Op vrijdag 11 juni 2021 zijn op de Avond voor de Onderzoeksjournalistiek de Oeuvreprijs 2021, de ASN Aanmoedigingsprijs 2020 en de Loep 2020 uitgereikt. Met deze prijzen eert de VVOJ jaarlijks de beste onderzoeksjournalistiek in Nederland en Vlaanderen. De winnaars van de Loep kregen naast een Loep-beeldje een geldbedrag van 1500 euro, dat afkomstig is uit de contributies van leden. Het is daarmee met recht een prijs van en voor onderzoeksjournalisten.

In totaal waren er 118 inzendingen, waarvan 36 voor opsporende onderzoeksjournalistiek, 56 voor controlerende onderzoeksjournalistiek en 26 voor signalerende onderzoeksjournalistiek.

De jury roemde de hoge kwaliteit van de inzendingen en wilde graag meer inzendingen loven dan ze in het juryrapport kon doen. Vanaf volgend jaar wordt daarom een longlist gepubliceerd van inzendingen die doorgaan naar de tweede ronde. "Daarmee doen we meer inzenders recht en het komt ook tegemoet aan ons eigen gevoel van spijt dat we zoveel producties niet kunnen noemen. Die longlist zal jaarlijks de fine fleur tonen van de onderzoeksjournalistieke producties."

Oeuvreprijs

Chris De Stoop kreeg uit handen van VVOJ-voorzitter Evert de Vos een bijzondere Loep toegekend voor zijn hele oeuvre. In meer dan duizend artikelen in het weekblad *Knack* en in veertien boeken heeft hij het publiek meermalen weten te shockeren, hij heeft wetten veranderd, parlementaire agenda's bepaald en een vorst tot tranen toe bewogen. Bij de overweging om de oeuvreprijs voor onderzoeksjournalistiek te geven aan iemand die zichzelf 'ex-journalist' noemt, was voor de VVOJ de vaststelling doorslaggevend dat zo'n man de journalistiek wel kan verlaten, maar dat de journalistiek de mens nooit verlaat.

Winnende producties

De winnaars in de categorie Controlerende onderzoeksjournalistiek zijn de chroniqueurs van de eerste maanden van de coronacrisis, Mark Lievisse Adriaanse en Derk Stokmans van *NRC Handelsblad*, met: [Hoe Nederland de controle verloor: De corona-uitbraak van dag tot dag](#). "Het idee is gedurfd, de research is breed en voorbeeldig, de (multimediale) aanpak is goed doordacht en de aandacht voor de narratieve structuur, waarbij de auteurs goed hebben nagedacht over wat ze willen laten zien en wat de verschillende bouwstenen van het verhaal zijn, is lovenswaardig. Het leest als een trein, wat knap is bij zo'n complex systeemverhaal," aldus de jury. "Een tour de force."

De Loep in de categorie Opsporende onderzoeksjournalistiek ging naar Huib Modderkolk en Tom Kreling van *de Volkskrant*, met: [Hacks, manipulatie en diefstal: Rusland deed alles om het MH17-onderzoek te dwarsbomen](#). De jury: "Een onvoorstelbaar verhaal, waarbij de 'making of' net zo spannend leest als het verhaal zelf. En een mega-onthulling van een nieuwsfeit dat misschien velen al hadden vermoed, maar dat na het werk van deze journalisten ook is bewezen. Je voelt aan alles dat dit nog maar het topje van de ijsberg is. De inblik in de wereld van de inlichtingendiensten is de grote verdienste van dit onderzoek."

De winnaar in de categorie Signalerende onderzoeksjournalistiek is Matthias Declercq met zijn boek: [De ontdekking van Urk](#). "De manier waarop de auteur de schat van informatie die hij tegenkomt, weet te bundelen tot sprankelende en spannende hoofdstukken, zorgt ervoor dat je blijft lezen. Geloof, drugs, criminaliteit en Urkse koppigheid leveren een mengsel op dat nog steeds terug te zien valt in nieuws over avondklokken, kerken die vol zitten tijdens pandemie en af en toe de problemen van een uitstervend vissersberoep", aldus de jury.

De ASN Aanmoedigingsprijs, bedoeld voor talent tot en met 30 jaar, ging naar twee journalisten die een groot maatschappelijk probleem met gedegen onderzoek belichtten: Adrian Estrada en Felix Voogt van platform Investico: [Het stikstofprobleem van de Nederlandse veehouderij](#). De jury: "De journalisten beschrijven op overtuigende wijze hoe het komt dat de aanpak van de Nederlandse overheid weinig resultaat heeft. Ze slaan aan het rekenen met gegevens die de overheid zelf verschaft en maken een aansprekende top 25 van stikstofuitstoters."

Alle genomineerden voor de Aanmoedigingsprijs kregen van Joëlle Terburg, directeur van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten, een voucher van € 1.000 uit de [Beurs Expertisebevordering](#). Zij

kunnen dat bedrag naar eigen inzicht besteden aan trainingen, studiereizen of conferenties in binnen- en buitenland, maar bijvoorbeeld ook aan een detachering bij een gerenommeerde onderzoeksjournalist of onderzoeksredactie.

Loepjury

Een vakjury beoordeelt de inzendingen voor De Loep. De jury staat onder voorzitterschap van Kees van den Bosch, oud-eindredacteur van Argos. Verder zitten in de jury: Ides Debruyne, Joga Brouwers, Jochem van Staalduine, Hugo van der Parre, Mirjam Prenger, Gie Goris, Ayfer Erkul en Gidi Pols.

2.3 Trainingsdag Lokale en Regionale Onderzoeksjournalistiek

De VVOJ organiseerde tien jaar lang elk voorjaar een speciale trainingsdag voor lokale en regionale journalisten die beter en sneller willen uitzoeken wat er in hun verspreidingsgebied leeft. Medewerkers van lokale en regionale dagbladen, omroepen en websites, maar ook niet-geschoolde journalisten of vrijwilligers die in hun werk de diepte opzoeken, konden deelnemen. Deze dag, georganiseerd door de werkgroep LROJ, werd jaarlijks gehouden op de Hogeschool Utrecht. In 2020 is na tien jaar LROJ afscheid genomen van de oude opzet en is het plan opgevat een paar keer per jaar een LROJ-bijeenkomst in de regio te houden, waarbij voor de organisatie steeds aansluiting zal worden gezocht bij een lokale omroep of krant. Corona gooide echter roet in het eten en ook de LROJ-activiteiten moesten in 2021 online plaatsvinden. Er zijn twee goedbezochte online bijeenkomsten gehouden:

Regiocalfé 25 maart: Lokale mediafondsen, worden we daar beter van?

Tijdens een online bijeenkomst onder leiding van Frénk van der Linden praatten Kim van Keken (freelance journalist bij o.m. onderzoekscollectief Spit en bestuurslid bij het Haarlems Mediafonds), Eeva Liukku (hoofdredacteur van het Rotterdamse Onderzoekscollectief Vers Beton en lid van het VNG Expertiseteam Vitalisering Lokale Journalistiek), IJsbrand Terpstra (onderzoeksjournalist en eindredacteur bij de Leidse lokale omroep Sleutelstad en zelfbenoemd 'grootverbruiker' van het Leids Mediafonds) en Ard Zandbergen (hoofdredacteur van de Bollenstreek Omroep Bo) over hun ervaringen met lokale mediafondsen en welke rol die (kunnen) spelen in de lokale (onderzoeks)journalistiek.

Regiocalfé 30 september: Schijnwerper op lokale en regionale onderzoeksverhalen

In het tweede online VVOJ Regiocalfé een opzet die we vaker willen hanteren: collega's uit verschillende delen van het land vertellen de verhalen achter hun opmerkelijke onderzoeksverhalen. Hoe gingen ze te werk? Waar zaten de hobbels en de doorbraken in hun onderzoek? Waren er nog leerzame bloepers? Dit keer te gast:

- Bas Booister en Bram Logger over 'Dossier Hoekse Lijn': hoe konden de kosten en planning van een 'simpele' metrolijn tussen Rotterdam en Hoek van Holland zó uit de hand lopen? Dit was een samenwerking tussen Spit, Vers Beton, de Westlandse omroep WOS, de lokale omroep SCHIE en Open Rotterdam;

- Onderzoeksjournalist Jacqueline van Ginneken over 'De sociale huurwoning als Haagse melkkoe', een samenwerking tussen journalisten van *De Gelderlander*, *Twentsche Courant Tubantia* en *De Stentor*;
- Rik van Hulst, onderzoeksjournalist bij *De Limburger*, die samen met collega Sjors van Beek 'De politiepuist van Horst' schreef, een reeks verhalen over het grootste disciplinaire onderzoek ooit binnen de Nationale Politie.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar Leny Verplancke-Heemskerk, die zich sinds de oprichting van de LROJ-werkgroep jarenlang onvermoeibaar heeft ingezet voor de lokale en regionale onderzoeksjournalistiek. Ook nu zij het stokje heeft overgedragen, hoopt het bestuur haar nog vaak te mogen verwelkomen bij de activiteiten van de VVOJ.

2.4 Jongeren

De VVOJ Jongerenwerkgroep werd in 2020 nieuw leven ingeblazen. Het opstarten van een jongerenwerkgroep in coronatijd ging echter moeizamer dan gewild. Er lag al snel een ambitieus plan voor een eigen jongerendag met eigen sprekers en drankjes na afloop, maar dit moest worden uitgesteld door de lockdowns en vond uiteindelijk in uitgekleden versie doorgang op de conferentie van november 2020.

Nu corona is geweken en de VVOJ in toenemende mate wordt gevonden door jonge leden, getuige ook de diversiteit op de conferenties, is het noodzaak om deze werkgroep snel te herstarten. Er zijn ambitieuze jonge onderzoeksjournalisten die willen meedoen en een van hen – Mira Sys – heeft zich zelfs verkiesbaar gesteld voor het VVOJ-bestuur, van waaruit ze de jongerengroep wil ondersteunen. In het begin zal zittend bestuurslid Coen van de Ven zich er ook mee bemoeien.

In april 2022 zal de eerste bijeenkomst plaatsvinden tussen het VVOJ-bestuur en de nieuwe jongerenwerkgroep. Er zal dan worden gesproken over de naam, want veel leden vinden 'jong' te badinerend klinken. Wat is jong? En mag je als ambitieuze nieuwkomer en dertiger ook aansluiten? Daarom zal worden nagedacht over een alternatieve benaming, zoals VVOJ Nieuw.

Dat sluit aan bij een andere behoefte van nieuwe leden. Die bellen vaak om te horen wat ze van de vereniging kunnen verwachten en bij wie zij terechtkunnen. Zij zouden baat hebben bij een club van enthousiaste leden als aanspreekpunt. Dat past ook in de ambitie om het bestuur in toenemende mate te laten besturen en het uitvoerende werk te verdelen over de talloze leden van de vereniging.

Het nieuwe VVOJ Jong/Nieuw wil met enige regelmaat bij elkaar komen door 'cafés' op te tuigen. Dat zou elke twee maanden kunnen. Het zou mooi zijn als bij die bijeenkomsten ook oudere en ervaren leden aansluiten om een biertje mee te drinken en kennis te delen. Zo kan ontmoeten en elkaar leren kennen samengaan met kennisoverdracht.

Een levendige jongerenwerkgroep kan zich ook uitbetalen in meedenkend vermogen rond de conferentievoorbereiding. De ervaring leert bijvoorbeeld dat jonge VVOJ-leden vaak goede moderatoren zijn. Ze bereiden zich goed voor, zijn open en nieuwsgierig en belichamen samen met de sprekers op de conferentie wat de vereniging moet zijn: een plek voor voortdurende kennisoverdracht tussen redacties en generaties van onderzoeksjournalisten.

2.5 Wob

Het afgelopen jaar heeft de Wob-werkgroep een forse bijdrage geleverd aan de VVOJ Conferentie in de vorm van een aantal sessies. De werkgroep is daarnaast in gesprek gegaan met het ministerie van Binnenlandse Zaken over de inrichting van een adviescollege ten behoeve van de nieuwe Wet open overheid (Woo). De werkgroep heeft een enquête gehouden onder 'wobbende' journalisten om zicht te krijgen op hun behoeften. Voorts onderhoudt de werkgroep de Wob-pagina's van de VVOJ-site met nieuwsberichten, interviews en tips. Tot slot heeft de werkgroep zich afgelopen jaar al voorbereid op de komst van de Woo en de noodzakelijke aanpassingen in verband daarmee voor de Wob-site en de Wob-generator.

3. Training en scholing

Het project Zoek Het Uit is ontstaan vanuit de gedeelde ambitie van de NVJ Academy en de VVOJ om 'een ecosysteem te bouwen voor onderzoeksjournalistiek'. Daaruit is een samenwerkingsverband ontstaan om een matrix van cursussen te ontwikkelen voor beginnende, gevorderde en leidinggevende onderzoeksjournalisten.

Voor 2021 hadden we 33.000 euro toegezegd gekregen van het Stimuleringsfonds, waardoor het project kon worden voortgezet. Met Karel van den Berg, die als coördinator zal aanblijven, vragen we voor 2022 de subsidie opnieuw aan en kijken we naar uitbreiding van het lespakket, bijvoorbeeld voor mid-career journalisten.

Met dezelfde Karel van den Berg zijn we in 2020, met financiële ondersteuning van Lira, begonnen met de CoronaTrainingen. De trainingen zijn een serie (onderzoeks-)journalistieke online workshops, die:

- (freelance) onderzoeksjournalisten de kans biedt hun overschot aan tijd constructief te besteden door hun vakmanschap te versterken; en
- journalistieke trainers betaalde klussen oplevert en de kans biedt hun aanbod te promoten en te verrijken met online modules.

In 2021 hebben we opnieuw financiering van Lira gekregen. Vele tientallen collega's konden zo tijdens de lockdowns trainingen volgen op het gebied van 'Line by line', diepte-interviews, projectmanagement, podcasts, fondsenwerving et cetera. In 2020 zijn acht trainingen gegeven en in 2021 zeven trainingen.

4. Financiën

Corona woog in 2021 minder op de VVOJ en de vereniging kon opnieuw enkele activiteiten organiseren waar deelnemers fysiek bij aanwezig konden zijn. Dat liet zich voelen in de resultaten.

Algemeen

In 2021 eindigde de VVOJ met een klein positief resultaat conform de begroting. De balans blijft zoals het jaar voordien gezond, met een eigen vermogen van meer dan 120.000 euro, komende van minder dan 90.000 euro drie jaar eerder.

De ledenbijdragen (38.000 euro) zijn gestegen; begroot was 33.000 euro, vorig jaar was dat 34.500.

Belangrijk om op te merken is dat 2021 het laatste jaar was waarin de VVOJ kon rekenen op 30.000 euro sponsoring van Stichting Democratie en Media (SDM). Het bureau en bestuur zijn actief op zoek naar nieuwe sponsors om dat gat te dichten.

Het grootste verschil met de begrote resultatenrekening is de ca. 40.000 euro die de vereniging als sponsoring wilde binnenhalen voor de uitbouw van de website en een online kenniscentrum. Die is er uiteindelijk niet gekomen.

Bij de algemene lasten is de post 'inhuur derden' hoger uitgevallen dan begroot, maar dat is gecompenseerd door lager dan begrote projectmanagementkosten voor de conferentie.

Conferentie

Zoals elk jaar is de conferentie financieel gezien de belangrijkste activiteit van de vereniging. De conferentie werd ook in 2021 goed bezocht, waardoor de inkomsten uit kaartverkoop zo'n 5.000 euro hoger lagen dan de laatste fysieke conferentie van 2019. De sponsorinkomsten voor de conferentie braken vorig jaar een nieuw record met bijna 90.000 euro, zo'n 10.000 euro meer dan het jaar voordien en 23.000 meer dan in 2019.

Rest van de activiteiten

De overige activiteiten zijn binnen de lijnen van de begroting gebleven.

Toekomst

Omwille van het wegvallen van de structurele sponsoring van SDM heeft het bestuur besloten de bureaucoördinator in 2022 gemiddeld een extra dag per week in te zetten, specifiek voor sponsorwerving. Het zal daarvoor uit de opgebouwde reserves putten en verwacht daarmee in 2022 een negatief resultaat van zo'n 25.000 euro. De bedoeling is vanaf 2023 een bredere basis aan sponsors te hebben om zo het meerjarenplan voor de komende drie tot vijf jaar te kunnen uitvoeren.

4.1 Fondsenwerving

De bijdragen van fondsen en sponsors kwamen in 2021 van Stichting Democratie en Media als verenigingssponsor en van de volgende sponsors van de conferentie:

VRT Nieuws

NDC Mediagroep

Vlaamse Vereniging van Journalisten

Mediahuis NV

Trouw

NVJ

Hogeschool Utrecht/School voor
Journalistiek

NOS

KRO-NCRV

AVROTROS

BNNVARA

VPRO

Chr. Hogeschool Ede

Fontys Hogescholen

Stichting 1877

Windesheim opleiding Journalistiek

RTL Nederland BV

Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten

Vlaams Nederlands Huis de Buren

Adessium

de Volkskrant

NRC

Matchingfonds/Coöperatie House of
Journalism

Lira

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek

Amsterdam, 2 mei 2022

Bijlage 1 Verslag Kascommissie VVOJ

Volgt nadat de Kascommissie de jaarrekening heeft beoordeeld.